

UCHWAŁA Z DNIA 15 LISTOPADA 2005 R.
SNO 57/05

1. Zastosowanie jak i wykorzystanie w czynnościach operacyjnych, a także w postępowaniu procesowym, jako dowodów materiałów uzyskanych w czasie podsłuchu operacyjnego, dopuszczalne jest wyłącznie w odniesieniu do przestępstw wymienionych w art. 19 ust.1 ustawy o Policji. Jeżeli materiały te nie dały podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego, dotyczącego popełnienia jednego w wymienionych w tym przepisie przestępstw, muszą zostać zniszczone w sposób przewidziany w art. 19 ust.17 ustawy o Policji i nie mogą być wykorzystane w żadnym innym postępowaniu.

2. Powyższe zasady należy odnieść także do postępowania dotyczącego sędziego korzystającego z immunitetu określonego w art. 80 § 1 u.s.p.

3. W postępowaniu dyscyplinarnym dopuszczalne jest zatem wykorzystanie jako dowodów materiałów uzyskanych w wyniku podsłuchu operacyjnego zarządzonego na podstawie art. 19 ust.1 ustawy o Policji, ale jedynie wówczas, gdy czyn zarzucony sędziemu w tym postępowaniu stanowi jedno z przestępstw wymienionych w powyższym przepisie.

Przewodniczący: sędzia SN Wiesław Maciak.

Sędziowie SN: Irena Gromska-Szuster (sprawozdawca),

Elżbieta Skowrońska-Bocian.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny bez udziału Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego, z udziałem protokolanta w sprawie sędziego Sądu Okręgowego po rozpoznaniu w dniu 15 listopada 2005 r. w związku z zażaleniem Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Apelacyjnego na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 6 września 2005 r., sygn. akt (...) w przedmiocie uchylenia zarządzenia A–21–15/05 Prezesa Sądu Okręgowego wydanego w dniu 5 kwietnia 2005 r. na podstawie art. 130 § 1 u.s.p. wobec sędziego Sądu Okręgowego

u c h w a l i ł :

u t r z y m a ć w m o c y z a s k a r ż o n ą u c h w a ł ę .

U z a s a d n i e n i e

Prezes Sądu Okręgowego, działając na podstawie art. 130 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), zarządził w dniu 5 kwietnia 2005 r. natychmiastową przerwę

w czynnościach służbowych sędziego Sądu Okręgowego, z uwagi na istotne interesy służbowe.

Uchwałą z dnia 13 maja 2005 r. wydaną na podstawie art. 130 § 2 u.s.p. Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny, wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego jako właściwy sąd dyscyplinarny, postanowił zawiesić sędziego Sądu Okręgowego w czynnościach służbowych, wskazując na celowość podjęcia takiej uchwały w rozpoznawanej sprawie.

W dniu 20 maja 2005 r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego wszczął postępowanie dyscyplinarne i przedstawił sędziemu Sądu Okręgowego zarzuty, iż w okresie od września 2003 r. do stycznia 2005 r. w A. uchybiła godności zawodu sędziowskiego w ten sposób, że:

1) pomimo swoich i męża bliskich kontaktów z prezesem Spółdzielni Mieszkaniowej „P.(...)” w A. złożyła oświadczenie, że nie łączą jej z prezesem tej Spółdzielni żadne stosunki osobiste, które mogłyby wywołać uzasadnione wątpliwości co do jej bezstronności w sprawach toczących się przed Sądem Okręgowym, w których stroną była Spółdzielnia „P.(...)”,

2) udzielała porad prawnych prezesowi tej Spółdzielni oraz interweniowała o przyspieszenie rozpoznania wniosku Spółdzielni „P.(...)” o rejestrację statutu w Wydziale Rejestrowym Sądu Rejonowego.

Sędzia Sądu Okręgowego wniosła zażalenie na uchwałę Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego z dnia 13 maja 2005 r. o zawieszeniu jej w czynnościach służbowych zarzucając naruszenie art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności a także art. 237 § 7 i art. 238 § 3 k.p.k., o ile materiały Prokuratury Okręgowej, stanowiące podstawę wydania zaskarżonej uchwały, pochodziły z kontroli rozmów telefonicznych zarządzanej w trybie procesowym, albo art. 19 ust.1 i 17 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (jedn. tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 101, poz. 1092 ze zm.), o ile była to kontrola w trybie pozaprocesowym, wskazując, że materiały te nie mogły być wykorzystane w postępowaniu dyscyplinarnym. Zarzuciła również niewystarczające uzasadnienie zaskarżonej uchwały.

Uchwałą z dnia 30 czerwca 2005 r. Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny uchylił uchwałę z dnia 13 maja 2005 r. Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania, uznając zasadność zarzutu braku motywów zaskarżonej uchwały z uwagi na lakoniczność uzasadnienia. Wskazał, że zawieszenie sędziego w czynnościach służbowych powinno być stosowane jedynie wówczas, gdy przemawia za tym wzgląd na dużą szkodliwość czynu i stopień zawinienia albo wzgląd na wyjątkowo negatywny odbiór społeczny zachowania sędziego, co powinno podlegać rozważeniu przez Sąd stosujący ten środek.

W toku ponownego rozpoznania sprawy sędzia Sądu Okręgowego wyjaśniła, że wraz z mężem nabyła w 2001 r. w Spółdzielni Mieszkaniowej „P.(...)” w A. spółdzielcze własnościowe prawo do kawalerki o pow. 30 m² i wówczas poznała prezesa tej Spółdzielni. Po wyemitowaniu w telewizji

programu, w którym zarzucano, iż sędziowie posiadający własnościowe mieszkania w tej Spółdzielni sądzą sprawy Spółdzielni „P.(...)” i wydają korzystne dla niej wyroki, sędzia Sądu Okręgowego złożyła na żądanie wiceprezesa Sądu Okręgowego wyjaśnienie, że nie rozpoznawała żadnej sprawy, w której stroną byłaby Spółdzielnia Mieszkaniowa „P.(...)” w A., bądź prezes tej Spółdzielni; nie łączy jej także z osobami zatrudnionymi w Spółdzielni stosunki tego rodzaju, które mogłyby mieć wpływ na treść ewentualnie wydawanych w przyszłości przez nią orzeczeń. Obwiniona orzeka w Wydziale Karnym Sądu Okręgowego rozpoznając sprawy w pierwszej instancji. Do Wydziału tego nie trafiały sprawy Spółdzielni „P.(...)”, jej pracowników ani prezesa. Sędzia Sądu Okręgowego wyjaśniła ponadto, że z prezesem Spółdzielni „P.(...)” nie utrzymywała kontaktów towarzyskich, nie udzielała mu porad prawnych ani nie interweniowała o przyspieszenie rozpoznania wniosku Spółdzielni o zarejestrowanie statutu. Jedynie na prośbę prezesa dowiadywała się telefonicznie w sekretariacie Wydziału Rejestrowego, co jest przyczyną nie rozpoznania przez kilka miesięcy wniosku Spółdzielni o rejestrację statutu, a po uzyskaniu informacji, że spowodowane jest to nieprawidłowym wypełnieniem wniosku, powiedziała o tym prezesowi Spółdzielni.

W dniu 6 lipca 2005r. Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego złożył w Sądzie Apelacyjnym – Sądzie Dyscyplinarnym wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przeciwko sędziemu Sądu Okręgowego, zaś w dniu 2 września 2005 r. wniósł o zawieszenie jej w czynnościach służbowych i obniżenie na podstawie art. 129 § 3 u.s.p. wynagrodzenia za pracę.

Uchwałą z dnia 6 września 2005 r. Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny uchylił zarządzenie A-21-15/05 Prezesa Sądu Okręgowego wydane w dniu 5 kwietnia 2005 r. na podstawie art. 130 § 1 u.s.p. wobec sędziego Sądu Okręgowego.

Oceniając materiał dowodowy sprawy w postaci komunikatów z podsłuchu rozmów telefonicznych prowadzonych przez prezesa Spółdzielni Mieszkaniowej „P.(...)” w A. Zenona P. Sąd Dyscyplinarny wskazał, że powstały one w wyniku zgody na kontrolę operacyjną tych rozmów wyrażoną na wniosek Komendanta Głównego Policji postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 29 sierpnia 2003 r., zarządzającym kontrolę operacyjną rozmów prowadzonych przez Zenona P. od dnia 8 września 2003 r. do dnia 3 stycznia 2004 r. Był to zatem podsłuch operacyjny zarządzony na podstawie art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia o Policji. Zgodnie ze wskazanym przepisem podsłuch taki może być stosowany w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców a także uzyskania i utrwalenia dowodów jedynie w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego przestępstw taksatywnie wymienionych w tym przepisie i jeżeli dostarczy dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego lub mających dla niego znaczenie, wszystkie zgromadzone podczas kontroli operacyjnej materiały przekazane zostają właściwemu prokuratorowi celem wszczęcia postępowania

(art. 19 ust. 14 ustawy o Policji). Natomiast zgodnie z art. 19 ust. 17 ustawy o Policji, materiały nie zawierające dowodów pozwalających na wszczęcie postępowania karnego przechowywane są przez 2 miesiące, a następnie dokonuje się ich protokolarnego, komisijnego zniszczenia. W ocenie Sądu Dyscyplinarnego regulacja ta nie pozwala na wykorzystanie materiałów z podsłuchu operacyjnego w odniesieniu do innych przestępstw niż wymienione w art. 14 ust.1 ustawy o Policji ani przewinień służbowych, a skoro zarzuty postawione sędziemu Sądu Okręgowego nie stanowią żadnego z przestępstw wymienionych w powyższym przepisie, dowody uzyskane w czasie podsłuchu operacyjnego Zenona P. nie mogą stanowić dowodów w rozpoznawanej sprawie dyscyplinarnej.

Z pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie, w tym wyjaśnień sędziego Sądu Okręgowego i złożonego przez nią oświadczenia nie można wyprowadzić ustalenia, że sądziła ona sprawy dotyczące Spółdzielni „P.(...)” lub jej pracowników, udzielała porad prawnych prezesowi Spółdzielni lub interweniowała w sprawie szybszego załatwienia rejestracji statutu Spółdzielni. W związku z tym Sąd Dyscyplinarny stwierdził, że nie można uznać, by dowody przeprowadzone do tej pory w sprawie uprawdopodobniły zarzuty postawione sędziemu Sądu Okręgowego w postępowaniu dyscyplinarnym, co prowadziło do uchylenia zaskarżonego zarządzenia na podstawie art. 130 § 2 u.s.p.

W zażaleniu na powyższą uchwałę Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego zarzucił, mający wpływ na treść orzeczenia, błąd w ustaleniach faktycznych polegający na wadliwym ustaleniu, że zebrane dowody nie uprawdopodobniły popełnienia przez sędziego Sądu Okręgowego zarzucanego jej czynu godzącego w powagę sądu lub istotne interesy służbowe, dającego podstawę do zarządzenia natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych oraz błędną wykładnię art. 130 § 1 u.s.p., mającą wpływ na treść orzeczenia. Skarżący w szczególności zarzucił bezpodstawne odrzucenie możliwości posłużenia się dowodami z podsłuchu operacyjnego prowadzonego na podstawie art. 19 ustawy o Policji, przy wydawaniu przez prezesa zarządzenia w trybie art. 130 § 1 u.s.p. oraz przy orzekaniu przez sąd dyscyplinarny na podstawie art. 130 § 2 u.s.p.

W oparciu o zgłoszone zarzuty Zastępca Rzecznika wnosił o zmianę zaskarżonego orzeczenia i wydanie uchwały o zawieszeniu sędziego Sądu Okręgowego w czynnościach służbowych oraz stosowne obniżenie jej wynagrodzenia na czas trwania zawieszenia.

Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny zważył, co następuje:

Rozstrzygnięcie zażalenia wymaga przede wszystkim rozważenia i oceny, czy w rozpoznawanej sprawie dyscyplinarnej mogły być wykorzystane jako dowody materiały z podsłuchu operacyjnego, uzyskane przy zastosowaniu procedury przewidzianej w art. 19 ustawy o Policji, zastosowanej w stosunku do innej osoby, niż obwiniony sędzia.

Rozważania te należy rozpocząć od oczywistego stwierdzenia, że wolność osobista oraz wynikająca z niej tajemnica komunikowania się stanowią jedną z najważniejszych i podstawowych wartości demokratycznego państwa prawa, zagwarantowanych w Konstytucji RP (art. 49) oraz w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (art. 8) i chronionych w licznych ustawach. Ograniczenie tych wolności dopuszczalne jest jedynie w przypadkach określonych w ustawach i w sposób w nich przewidziany i tylko o tyle, o ile jest to konieczne dla zapewnienia ochrony wartości i dóbr istotnych z punktu widzenia ważnych interesów społecznych i państwowych. Ograniczenia takie, przewidziane w przepisach ustawowych, muszą określać ściśle przypadki, których dotyczą, zapewniać realną kontrolę ich stosowania i środki uniemożliwiające wykorzystanie ich do innych celów, niż założone w ustawie. Przepisy ograniczające wolność oraz tajemnicę porozumiewania się, jako wyjątki od zasady, muszą być wykładane ściśle, bez możliwości rozszerzania ich na przypadki nimi nie objęte.

Ograniczenie konstytucyjnej zasady tajemnicy porozumiewania się, w tym rozmów telefonicznych, zawierają przepisy art. 19 ustawy o Policji, zezwalające, w sytuacjach w nich przewidzianych, na przeprowadzenie przy czynnościach operacyjno-rozpoznawczych podsłuchu operacyjnego zarządzonego przez sąd w celu wykrycia przestępstw i ich sprawców lub uzyskania dowodów. Możliwość zarządzenia takiego podsłuchu została ograniczona do ściśle określonych, najcięższych przestępstw umyślnych ściganych z oskarżenia publicznego, wyliczonych enumeratywnie w art. 19 ust.1 ustawy o Policji. Przepisy art. 19 ust.14 i ust.17 zawierają regulację dotyczącą wykorzystania materiałów uzyskanych z podsłuchu operacyjnego albo ich zniszczenia, gdy nie mogą być wykorzystane w postępowaniu przygotowawczym. Wykładnia powyższych przepisów musi być ścisła i uwzględniać z jednej strony ich charakter jako wyjątków od zasady tajemnicy rozmów telefonicznych, a z drugiej strony jako przepisów mających na celu ułatwienie wykrywania i zwalczania najgroźniejszych społecznie przestępstw. Przy uwzględnieniu tych okoliczności należy uznać, że zarówno zastosowanie jak i wykorzystanie w czynnościach operacyjnych, a także w postępowaniu procesowym jako dowodów materiałów uzyskanych w czasie podsłuchu operacyjnego, dopuszczalne jest wyłącznie w odniesieniu do przestępstw wymienionych w art. 19 ust.1 ustawy o Policji. Jeżeli materiały te nie dały podstaw do wszczęcia postępowania przygotowawczego dotyczącego popełnienia jednego w wymienionych w tym przepisie przestępstw, muszą zostać zniszczone w sposób przewidziany w art. 19 ust.17 ustawy o Policji i nie mogą być wykorzystane w żadnym innym postępowaniu.

Powyższe zasady należy odnieść także do postępowania dotyczącego sędziego korzystającego z immunitetu określonego w art. 80 § 1 u.s.p. Zgodnie z tym przepisem sędzia nie może być zatrzymany ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej sądowej lub administracyjnej bez zezwolenia

właściwego sądu dyscyplinarnego, co nie dotyczy zatrzymania w razie ujęcia sędziego na gorącym uczynku przestępstwa. Powyższa regulacja nie stanowi przeszkody do zarządzenia wobec sędziego objętego immunitetem, podsłuchu operacyjnego w celu zapobieżenia, wykrycia, ustalenia sprawców oraz uzyskania i utrwalenia dowodów popełnienia przestępstwa wymienionego w art. 19 ust.1 ustawy o Policji oraz wykorzystania materiałów z podsłuchu, jako dowodów w postępowaniu dotyczącym takiego przestępstwa. Nie ma również przeszkód do wykorzystania w taki sposób w stosunku do sędziego materiałów z podsłuchu, którym objęta była inna osoba.

To samo należy odnieść do postępowania dyscyplinarnego prowadzonego w stosunku do sędziego. W postępowaniu dyscyplinarnym dopuszczalne jest zatem wykorzystanie jako dowodów materiałów uzyskanych w wyniku podsłuchu operacyjnego zarządzanego na podstawie art. 19 ust.1 ustawy o Policji, ale jedynie wówczas, gdy czyn zarzucony sędziemu w tym postępowaniu stanowi jedno z przestępstw wymienionych w powyższym przepisie.

Nie ma natomiast żadnych podstaw, by stosować wykładnię rozszerzającą powyższych przepisów, stanowiących istotne ograniczenie konstytucyjnie zagwarantowanych wolności obywatelskich i dopuścić możliwość wykorzystania materiałów uzyskanych w drodze podsłuchu operacyjnego do postępowania dotyczącego innych przestępstw lub czynów, niż wymienione w art. 19 ust.1 ustawy o Policji, określającym zasady dopuszczalności zastosowania podsłuchu. Prowadziłoby to w istocie do rozszerzenia dopuszczalności stosowania i wykorzystania podsłuchu operacyjnego poza granice określone w ustawie, co stanowiłoby naruszenie art. 49 Konstytucji oraz art. 8 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności.

Z tych przyczyn za uzasadnione należy uznać stanowisko Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego, iż w rozpoznawanej sprawie dyscyplinarnej, w której sędziemu Sądu Okręgowego nie postawiono zarzutu popełnienia żadnego z przestępstw wskazanych w art. 19 ust.1 ustawy o Policji, nie jest dopuszczalne wykorzystanie jako dowodów, materiałów uzyskanych w wyniku podsłuchu operacyjnego zastosowanego wobec Zenona P.

Trafnie też Sąd ten uznał, że zgromadzone w sprawie inne dowody nie uprawdopodobniły zarzutów postawionych sędziemu Sądu Okręgowego w postępowaniu dyscyplinarnym, czego zresztą nie podważa także skarżący. Nie można przy tym podzielić stanowiska zawartego w zażaleniu, iż wystarczającą podstawą do wydania zarządzenia z art. 130 § 1 u.s.p były informacje zawarte w publikacjach środków masowego przekazu. Publikacje te powinny być stać się podstawą wszczęcia stosownych czynności wyjaśniających, nie mogą jednak same być wystarczającą podstawą do zastosowania wobec sędziego Sądu Okręgowego wyjątkowego i drastycznego środka jakim jest zarządzenie natychmiastowej przerwy w czynnościach służbowych. Informacje te bowiem dotyczyły sędziów orzekających w sprawach Spółdzielni Mieszkaniowej

„P.(...)” i jej pracowników, podczas, gdy sędzia Sądu Okręgowego nie rozpoznawała takich spraw, orzekając w sprawach karnych w pierwszej instancji w Sądzie Okręgowym, gdzie nie wpłynęły sprawy Spółdzielni „P.(...)” ani jej pracowników. Nie było zatem wystarczających podstaw do zastosowania, wyłącznie w oparciu o materiały zawarte w publikacjach telewizyjnych, środka dyscyplinarnego przewidzianego w art. 130 § 1 u.s.p.

Z tych wszystkich względów Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny orzekł jak w uchwale.